

ДОБРОВОЉНО ПЕНЗИЈСКО ОСИГУРАЊЕ КАО МОГУЋНОСТ ДОДАТНЕ ФИНАНСИЈСКЕ СИГУРНОСТИ

Радован Дамњановић
Генералштаб Војске Србије, Управа за логистику (Ј-4)

Кроз добровољно пензијско осигурање пружа се могућност да се штедњом преко добровољних пензијских фондова обезбеди сигурнија старост, као допуна пензије која ће се добијати из државног пензијског фонда. Да би се систем добровољног пензијског осигурања перманентно развијао неопходно је да постоји развијена свест појединца о неопходности његовог поседовања. У њему висину допунске (приватне) пензије формира износ уплаћених доприноса, дужине уплата и приписане добити. Код добровољног пензијског осигурања средства се на личним рачунима осигураника инвестирају, а остварена добит квартално приписује сваком рачуну и на тај начин се увећавају. Уплатиоци доприноса који се опредељују за прелазак на нов систем пензијског осигурања своје доприносе из старог система пребацују у нов, што повлачи смањење доприноса за јавно пензијско осигурање. За добровољне пензијске фондове се каже да су опрезни инвеститори на тржишту капитала, с обзиром на то да највећи проценат средства добровољни пензијски фондови инвестирају у сигурносне хартије од вредности – у куповину државних обвезница, комерцијалних записа и записа Трезора. Такође, пензијски фондови су катализатори штедње и економског раста, јер кроз инвестирање омогућавају развој тржишта капитала, инфраструктуре, грађевинске делатности, штедње и тржишта рада.

Кључне речи: *добровољни пензијски фонд, државна пензија, обавезно јавно пензијско осигурање, доприноси, инвестициона јединица, инвестициона политика*

Увод

Обавезно јавно пензијско осигурање представља систем међугенерациске солидарности; запослени који сада раде уплаћују пензијске доприносе, који се затим преносе пензионерима уз дотације из буџета. Промењена демографска структура и очекивани животни век говоре да је овакав начин пензијског осигурања тешко одржив. Пензија је постала једва довољна за основне потребе, а често ни за њих.

Из тих разлога помисао на пензију код будућих пензионера буди страх од финансијске неизвесности, што је оправдано с обзиром на тешкоће у државном пензијском фонду и мањак реалних извора прихода за његово финансирање. Са овим тешкоћама суочавају се и много богатије државе од наше, јер незапосленост у комбинацији са ниским наталитетом и продуженим животним веком значи да доприноси запослених нису довољни за све дуже финансирање пензија.

Тренутни однос пензионера према броју запослених у Србији је изузетно неповољан, па се прибегава реформи пензијског система која се, пре свега, односи на померање старосне границе за одлазак у пензију, како би се њено коришћење скратило. Добровољни пензијски фондови су саставни део реформе пензијског система и одговор на проблеме државног фонда. Они омогућавају појединцима да сами, или уз помоћ послодавца, штеде и остваре право на допунску, приватну пензију.

Штедњом у фонду може се обезбедити значајна допуна државне пензије, за коју је, имајући у виду демографске и економске показатеље у Србији, реално очекивати да ће у будућности бити још скромнија. Све више грађана којима економске могућности то дозвољавају, или послодавца одлучује да уплаћује добровољно пензијско осигурање, како би се упоредо са државном пензијом у старости остварила и додатна пензија.

Основне карактеристике функционисања система јавног пензијског осигурања у Србији

Систем пензијског осигурања у нашој земљи, као и у већини земаља, заснован је на текућем финансирању пензија „pay as you go” (PAYG), што значи да запослени (осигураници) и њихови послодавци обавезно издвајају кроз доприносе за пензијско и инвалидско осигурање средства која се користе за исплату пензија (корисника). Присутан је финансијски трансфер од популације запослених ка пензионисаној популацији. Средства формирана из доприноса која су уплаћена током године користе се за исплату пензијских надокнада у току исте године. Уплаћена средства доприноса већ дужи низ година се не задржавају на рачуну пензијског фонда већ се одмах, кроз пензијску надокнаду, исплаћују корисницима пензија. Често се овакав систем назива прелазним рачуном, јер се средства формирана из наплаћених доприноса одмах након прикупљања дистрибуирају пензионерима за текуће исплате. Овакав систем пензијског осигурања у основи је конципиран без обавезних резерви, које у периоду неповољних економских кретања доводе у равнотежу приходе и расходе.

Овакав систем заснива се на принципима узајамности и солидарности. Принцип узајамности представља реципроцитет права и обавеза, а принцип солидарности подразумева да су одређена социјална права већа од обавеза. То подразумева обавезу свих осигураника да улажу средства, а да права остварују они осигураници који испуњавају прописане услове за њихово стицање. Ово начело се нарочито манифестује када је у питању обезбеђење средстава за осигурање од ризика инвалидности, у случајевима остваривања права на породичну пензију, права на најнижу пензију и сл. Права из пензијског осигурања су лична и не могу се преносити на друга лица, при чему се поштује и принцип о незастаревању стечених права.¹

¹ Динкић Милосинка, „Актуелни проблеми у функционисању система пензијско-инвалидског осигурања у Републици Србији”, Финансије бр. 3-4/1997, Београд, 1997, стр. 46.

На ефикасност функционисања оваквог система пензијског осигурања велики утицај има демографски фактор. Овај пензијски систем развио се у периоду између Другог светског рата и 70-их година прошлог века, када је, осим што је становништво било релативно младо, било и знатно више запослених у односу на кориснике пензија.² Проблеми настају у условима када демографска кретања, као што је случај у Србији, доводе до смањења рађања, па се старењем становништва погоршава однос између броја осигураника и броја корисника пензија (тзв. „рацио зависности“). У ситуацији када становништво стари, када мали број запослених издваја средства доприноса за исплату пензијских надокнада све већег броја пензионера, као једно од могућих решења проблема јесте повећање стопе доприноса за пензијско осигурање. Стопе доприноса су ионако доста високе, а са друге стране још веће повећање стопа доприноса утиче на поскупљење рада и подстиче евазију, тј. избегавање плаћања доприноса.³

До 80-их година систем међугенерациске солидарности је ефикасно функционисао у Србији. Међутим, ситуација је почела нагло да се погоршава 90-их година када су расходи превазилазили приходе, а спорадични дефицити у фондовима пензијског и инвалидског осигурања 80-их година сада су постали редовна појава. Томе су, поред промена демографске структуре, раног пензионисања (појава такозваних „младих пензионера“), изузетно лаких услова за стицање инвалидске пензије и падом привредне активности, уз повећање незапослености, допринели и економска и политичка криза, санкције УН, хиперинфлација, НАТО агресија итд.

Финансирање пензијског осигурања у Србији требало би да се обавља из доприноса на зараде, из прихода од приватизације и из општих буџетских прихода. Послодавци и запослени издвајају доприносе из којих се, када се стекну услови за пензионисање, исплаћују пензије садашњим пензионерима. Ова издвојена средства нису довољна за исплате пензијских надокнада и чињенично стање је да се пензијске надокнаде највећим делом финансирају из буџета.

Уплата доприноса за пензијско осигурање евидентира се кроз јавне приходе, а исплата кроз јавне расходе. Доприноси се одређују процентуално од бруто зараде. Не постоји могућност ослобађања од плаћања доприноса за одређене групе запослених и одређене привредне гране. У појединим земљама постоји доња граница испод које се не плаћају доприноси. За такве случајеве држава из буџета дотира недостајућа средства. У супротном, у појединим земљама су од плаћања доприноса изузете категорије запослених чије зараде прелазе одређени максимум,⁴ односно до одређеног нивоа зараде плаћање доприноса се врши док се за износ преко тог утврђеног нивоа зараде доприноси не плаћају.

Може се закључити да се само мали део пензијских надокнада може финансирати из редовних прихода од доприноса за пензијско осигурање, а веома значајну ставку чине државни трансфери. Имајући у виду тешкоће у функционисању систе-

² Матковић Гордана, „Реформа пензијско-инвалидског система, зборник радова“: Стратегија реформи, Центар за либерално-демократске студије, Београд, 2003, стр. 19.

³ Ракоњац Антић Т., Добровољно пензијско осигурање (актуарска и финансијска анализа), Центар за издавачку делатност Економског факултета у Београду, Београд, 2004, стр. 9.

⁴ Голубовић Велизар, Финансирање пензијског и инвалидског осигурања, Економски факултет, Београд, јун 2001, стр. 60.

ма пензијског и инвалидског осигурања и немогућности за финансирање из текућих доприноса намећу се следеће мере:

- смањење прилива нових корисника;
- укидање превремене пензије;
- укидање више категорија инвалидитета;
- поштравање критеријума за стицање права на старосну пензију;
- поштравање услова за стицање бенефицираног радног стажа;
- увођење приватног – добровољног пензијског осигурања;
- стабилизација постојећих извора финансирања итд.

Добровољно пензијско осигурање у Србији

Добровољно пензијско осигурање у Србији почело је да се развија и пре доношења Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, још 2002. године, када су постојали одређени облици штедне слични данашњем добровољном пензијском осигурању.

Рад постојећих пензијских фондова у свему је постављен на принципима допунског пензијског осигурања. То значи постојање индивидуалних рачуна осигураника, могућност уплате доприноса од стране послодавца, физичког лица за себе или за треће лице, одвојеност имовине пензијског фонда и имовине друштва за управљање, инвестирање средстава осигураника, приписивање добити итд. Развој и рад постојећих фондова од 2005. године има и одговарајућу законску подршку у Србији.⁵ Суштина Закона о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима јесте да ће свако ко има материјалних могућности и не жели да се у старости ослони искључиво на пензију коју ће добијати из државног пензијског фонда, моћи, штедњом преко добровољних пензијских фондова, да обезбеди сигурнију старост.

Оно најбитније што разликује добровољно од јавног пензијског осигурања јесте што се средства на личним рачунима осигураника инвестирају, а остварена добит квартално приписује сваком рачуну, па се на тај начин ова средства увећавају. Највећи проценат средства добровољни пензијски фондови инвестирају у куповину државних обвезница, комерцијалних записа и записа Трезора, дакле у сигурносне хартије од вредности. Добровољни пензијски фондови спадају у опрезне инвеститоре на тржишту капитала, а то је и у складу са њиховим прокламованим обавезама у погледу обезбеђења сигурности будућих пензијских исплата њиховим осигуранцима. Важно је истаћи да на такав начин средства остају у Србији и да се њиховим инвестирањем утиче на развој привреде и целокупног друштва.

На висину допунске (приватне) пензије не утичу ни радни стаж, ни стручна спрема, ни тренутни број пензионера, као ни примање државне или пензије из иностранства, већ висина уплаћених доприноса, дужина уплата и приписане добити. Данас у Србији постоји 185.759 корисника приватног пензијског осигурања. Просечна старост корисника добровољних пензијских фондова на крају првог тромесечја 2016. године износи око 45 го-

⁵ Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским фондовима у Србији донет је у септембру 2005. године, а у априлу 2006. је у правом смислу и заживео. Измене и допуне Закона донете су 2011. године.

дина, а највише је корисника старости од 30 до 50 година (око 60%).⁶ Оваква структура корисника је стална и не мења се од почетка рада фондова. Исто тако, проценат корисника који су старији од 53 године сличан је као у претходним годинама и износи 25%.

На тржишту добровољних пензијских фондова на крају првог тромесечја 2016. године пословала су четири друштва која су управљала имовином седам добровољних пензијских фондова – једна кастоди банка и пет банака посредника.⁷

Према Закону о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима,⁸ добровољно пензијско осигурање заснива се на следећим начелима: добровољност чланства, расподела ризика улагања, равноправност чланова, јавност рада и акумулација средстава. Пословима организовања и управљања пензијским фондовима бави се друштво за управљање. Имовина чланова добровољног пензијског фонда је одвојена од имовине друштва за управљање и власништво је чланова фонда сразмерно њиховим улозима, не подлеже принудном извршењу, нити улази у стечајну масу и не може бити обухваћена поступком поравнања са трећим лицима.

Надзор друштва за управљање добровољним пензијским фондовима врши Народна банка Србије. Основни циљ Народне банке Србије у надзору друштва за управљање добровољним пензијским фондовима део је опште функције успостављања кредибилног финансијског система. Функција Народне банке Србије у овом сегменту финансијских услуга јесте обезбеђивање стабилности и тржишне дисциплине добровољних пензијских фондова кроз јавност рада, адекватност система управљања ризицима и одговорност за деловање друштва за управљање добровољним пензијским фондовима, као и кроз поверење у рад супервизије. Народна банка Србије тежи успостављању реалне јавности рада, која ће грађанима омогућити да се, у складу са сопственим приоритетима, одлуче за обим ризика који прихватају приступањем одређеном добровољном пензијском фонду. Јавност рада добровољних пензијских фондова прати адекватна транспарентност креирања нормативних основа и вршења надзора Народне банке Србије, ради контроле процеса коју обавља стручна и општа јавност, и успостављање односа међусобног поверења. Услови које прописује Народна банка Србије за улагања имовине на територији Србије су:

- до 10% имовине фонда улаже се у хартије од вредности једног издаваоца;
- до 5% имовине улаже се у хартије од вредности оног послодавца или организатора који је организовао пензијски план код тог фонда;
- до 5% имовине улаже се у новчане депозите код банака.

Народна банка Србије прописује услове и начин на који се може улагати имовина добровољних пензијских фондова у иностранству.⁹ Средства која се износе из земље могу се пласирати у:¹⁰

- хартије од вредности које су издале међународне финансијске институције;

⁶ Видети: Сектор добровољних пензијских фондова у Србији, Извештај за први квартал 2016. године, Народна банка Србије, <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/62/index.html>

⁷ Исто.

⁸ Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима („Сл. гласник РС”, бр. 85/2005 и 31/2011)

⁹ Видети детаљније: Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима („Сл. гласник РС”, бр. 85/2005 и 31/2011)

¹⁰ Видети детаљније: <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/index.html>

- акције страних правних лица којима се тргује на берзанским тржиштима држава чланица Европске уније;
- иностране дужничке хартије од вредности са минималним кредитним рејтингом „А“;
- депозитне потврде које издају банке са седиштем у земљама чланицама Европске уније.

Народна банка Србије даје одређена ограничења на улагања имовине добровољних пензијских фондова, и то:

- до 10% имовине фонда улаже се у хартије од вредности једног издаваоца;
- до 5% имовине улаже се у хартије од вредности оног послодавца или организатора који је организовао пензијски план код тог фонда;
- до 5% имовине улаже се у новчане депозите код банака;
- до 15% улаже се у акције са правом гласа једног издаваоца.

Имовина добровољног пензијског фонда је у облику хартија од вредности, депозита и готовине код банака. У својини је чланова и не може бити предмет наплате, залога и хипотеке. Највећи недостатак функционисања добровољних фондова у нашој земљи је недостатак инвестиционих саветника, тј. портфолио менаџера без којих Народна банка Србије не може да изда нове дозволе за рад, односно без којих је немогуће регистровати добровољне пензијске фондове. До сада је друштвима за управљање добровољним пензијским фондovima у Србији издато 8 дозвола за рад.

Добровољно пензијско осигурање је, свакако, битан и значајан фактор у реформи пензијског система Србије, не само због новог развоја и стабилизације пензијског система, него и због једне специфичне потребе Србије – развоја инвестиционог тржишта и тржишта капитала. Битан део развоја овог тржишта јесу добровољни пензијски фондови, јер је то нека врста штедње за старост.

Укупна билансна сума друштва за управљање на дан 31.12. 2015. године износила је око 1.242 милиона динара, што представља повећање од око 244 милиона динара (24%) у односу на 31.12.2014. године, када је укупна билансна сума износила око 998 милиона динара. Повећање вредности укупне билансне суме резултат је раста остварене добити друштва за управљање у 2015. години. Највећи део имовине је уложен у хартије од вредности Републике Србије (52% укупне имовине, а 67% у 2014. години). С друге стране, није дошло до промене удела власничког капитала у укупној пасиви, тако да и у 2015. години укупни капитал чини око 95% пасиве. Закључује се да је ликвидност друштва за управљање на високом нивоу.¹¹

Пословање добровољних пензијских фондова у Србији

Добровољни пензијски фонд је врста инвестиционог фонда који служи за прикупљање добровољних пензијских доприноса и њихово инвестирање ради остваривања приноса на уложени новац и обезбеђења касније исплате приватних пензија. Може се рећи да је то институција колективног инвестирања у оквиру које се прикупља и улаже пензијски допринос у различите врсте имовине ради остварења прихода и смањења ризика улагања.

¹¹ Видети: Сектор добровољних пензијских фондова у Србији, Извештај за први квартал 2016. године, Народна банка Србије, <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/62/index.html>

Као први корак реформе целокупног пензијског система у Србији уведен је тзв. трећи стуб пензијског осигурања – добровољни пензијски фонд. То је институција у коју чланови фонда уплаћују пензијске доприносе ради штедње. Фонд треба да употпуни државни систем пензијског осигурања и омогући будућим пензионерима додатне приходе у трећем добу. Овај приватни пензијски фонд превасходно улаже у имовину деноминовану (индексирану) у еврима. Средства се инвестирају у име и за рачун свих чланова фонда ради очувања имовине у евро противвредности, уз остваривање приноса на дуги рок.

Иначе, добровољни пензијски фондови се не могу посматрати са аспекта штедње, јер то нису штедни улози. Добровољни пензијски фондови имају улогу да превазиђу лошу перспективу државних пензијских фондова и омогуће грађанима пристојан приход у старости, нарочито када се нађу у ситуацији да имају мало година стажа, јер су у том случају државне пензије ниске. Предност улагања у добровољни пензијски фонд у односу на индивидуално улагање јесте што је могуће диверзификовати ризик на већи број хартија од вредности већим средствима која се улажу. Индивидуални улагач може купити много мањи број хартија од вредности, па би тако био у већем инвестиционом ризику.

Целокупна имовина приватног пензијског фонда налази се на кастоди рачуну банке, тако да је имовина потпуно одвојена од друштва за управљање. Ако то друштво пропадне, фонд остаје нетакнут и преузима га друго друштво за управљање.

Улагање у добровољни пензијски фонд није ограничено само на запослене; у њега могу улагати сви, али је исплативије ако уплаћује предузеће за своје запослене, као вид додатног доприноса, јер тада постоје извесне погодности, односно пореска олакшица.

Друштво за управљање, одвојено од својих, води пословне књиге и саставља финансијске извештаје за добровољне пензијске фондове којима управља. Према Закону о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима, друштво је у обавези да достави Народној банци Србије годишње финансијске извештаје за друштво, у оквиру којих одвојено приказује финансијске извештаје фондова којима управља, са извештајем екстерног ревизора, до 31. марта текуће године за претходну годину.

Принципи пословања добровољних пензијских фондова

Принципи пословања добровољних пензијских фондова различити су од пословања осигуравајућих друштава у области штедних животних осигурања.

Средства осигураника који уплаћују премију животног осигурања нису одвојена од имовине тих друштава. Код добровољних пензијских фондова целокупна имовина фонда је потпуно одвојена од имовине друштва за управљање и искључиво је власништво чланова фонда, сразмерно њиховим улагањима. Сходно томе, члановима фонда је омогућено да дневно прате вредност свог улога, а принос који се оствари у потпуности се приписује индивидуалним рачунима чланова фонда.

Оснивање друштва за управљање добровољним пензијским фондом означава почетак рада првог добровољног пензијског фонда у Србији. У складу са Законом о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима и подзаконским актима, друштво се обавезује да чланове обавести о изменама проспекта, скраћеног проспекта, правила пословања и правилника о тарифи.

Кастоди банка води рачун добровољног пензијског фонда и обавља друге кастоди услуге за рачун фонда, а у погледу средстава фонда поступа само по налозима друштва за управљање, у складу са законом и проспектом фонда. Имовина пензијских фондова није и не може бити имовина кастоди банке, нити може бити део стечајне масе банке уколико она пропадне. У том случају целокупна имовина фонда пребацује се у другу кастоди банку.

Кастоди банка отвара и води новчане и власничке рачуне хартија од вредности фонда, прикупља пензијске доприносе, врши исплате акумулираних средстава за сваког члана фонда, контролише, потврђује и свакодневно извештава Народну банку Србије о нето вредности имовине фонда и вредности инвестиционе јединице. Поред тога, обавља и друге послове за које је овлашћена на основу уговора са друштвом, у складу са законом којим се уређује тржиште хартија од вредности.

Вредност имовине фонда и инвестициона јединица

Вредност инвестиционе јединице је показатељ приноса који фонд остварује. Што је већи раст инвестиционе јединице фонда, то ће и вредност приватне пензије његових чланова бити већа.

Инвестициона јединица показује вредност уложених средстава у фонд, односно пензијски доприноси претварају се у инвестиционе јединице на дан уплате. Нето вредност имовине фонда је производ броја инвестиционих јединица и вредности инвестиционе јединице. Вредност инвестиционе јединице показује трендове у приносима на улагања, односно резултате инвестирања друштва за управљање.

Имовина фонда је збир вредности различитих инвестиционих инструмената у које је имовина уложена (обвезнице, акције, депозити код банака, записи Трезора, некретнине, итд.). Нето вредност имовине једнака је разлици између вредности имовине фонда и обавеза фонда на исти дан, односно производу броја инвестиционих јединица фонда и вредности инвестиционе јединице. Друштво за управљање добровољним пензијским фондом такође дневно обрачунава вредност нето имовине.¹² Имовина фонда се упоредо, на дневном нивоу, обрачунава и у броју инвестиционих јединица, па чланови кроз промену вредности инвестиционе јединице могу да посматрају приносе које остварује фонд.

Друштва за управљање су дужна да ниво капитала држе изнад законом прописаног минимума, који износи милион евра у динарској противвредности. На нивоу индустрије однос укупног капитала и законског минимума је 2,42 (1,96 на крају 2014. године). То значи да друштва на крају 2015. године у просеку имају око 142% више капитала од прописаног минимума. По једном кориснику долази око 6.168 динара капитала друштва (5.046 у 2014. години). У 2015. години дошло је до повећања овог показатеља за око 22% услед пораста укупног капитала на нивоу сектора.¹³

¹² Добровољни пензијски фонд је дужан да свакодневно на свом веб сајту и у једном дневном листу објављује вредност инвестиционе јединице.

¹³ Видети: Сектор добровољних пензијских фондова у Србији, Извештај за први квартал 2016. године, Народна банка Србије, <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/62/index.html>

Повлачење средстава фонда из добровољног пензијског фонда

Повлачење средстава из добровољног пензијског фонда је могуће, најчешће, са навршених 58 година живота, а најкасније до навршених 70 година, по чему се овај фонд разликује од инвестиционих фондова.

Отворени инвестициони фондови имају могућност да у случају потребе својих чланова исплату средстава изврше у року од 5 дана од дана издавања налога, али самим тим морају имати и ликвидна средства којима ће то учинити. Због тога пензијски фондови имају могућност трајнијих улагања и остваривања већег приноса од инвестиционих фондова.

Пре 58. године могуће је ванредно повлачење средстава само у случају трајне неспособности за рад, не и ванредних трошкова лечења. Једнократно је могуће повући само до 30% акумулираних средстава. За све оне који су постали корисници – чланови фонда пре 17. маја 2011. године повлачење средстава из добровољног пензијског фонда је могуће са навршене 53 године¹⁴, а најкасније до навршених 70 година.

Такође, треба напоменути да постоје и извесни трошкови који се члановима фонда наплаћују за накнаде за услуге у складу са правилницима друштава тих фондова. Обично су то трошкови преноса средстава са индивидуалних рачуна фонда у фонд који њиме управља итд. У сваком случају, вредност инвестиционе јединице фонда исказана је након одбијања накнаде за управљање фондом.

Инвестициона политика и инвестициони циљеви добровољног пензијског фонда

Инвестициона политика добровољног пензијског фонда има за циљ дефинисање оквира и јасних смерница за инвестирање и управљање имовином фонда. Сврха инвестиционе политике јесте и обезбеђивање детаљног описа процеса управљања инвестирањем средстава фонда са јасно утврђеним одговорностима свих учесника у самом процесу. Истовремено, инвестициона политика истиче циљеве инвестирања, пратеће ризике, ограничења улагања, као и временски хоризонт инвестирања.

Фонд има за циљ обезбеђивање додатних прихода као допуне државне пензије за своје чланове. Наменен је онима који превасходно желе заштиту од осцилација курса динара у односу на евро.

Имовина фонда улаже се ради повећања укупног приноса у корист његових чланова, а у складу са:

- начелом сигурности имовине фонда (у структури портфолија фонда налазе се хартије од вредности издавалаца са високим кредитним рејтингом);
- начелом диверсификације портфолија (у структури портфолија фонда налазе се хартије од вредности које се разликују према врсти и издаваоцима, као и према другим обележјима);
- начелом одржавања одговарајуће ликвидности (у структури портфолија фонда налазе се хартије од вредности које је могуће брзо и ефикасно купити и продати по релативно уједначеној и стабилној цени);

¹⁴ Видети: <http://www.penziskifond.rs/>

– приносом на улагање који треба да буде у складу са изложеношћу ризику који је адекватан и узима у обзир, како дугорочне тржишне услове, тако и инвестиционе циљеве фонда. Процес улагања одражава параметре који обезбеђују несметано извршење усвојеног инвестиционог програма, истовремено обезбеђујући ниво флексибилности довољан за коришћење конкретних повољних инвестиционих алтернатива у тренутку када се оне појаве.

Може се рећи да је стил инвестирања добровољног пензијског фонда претежно пасиван и да се заснива на стратешком алоцирању средстава заузимањем позиција које прате однос принос–ризик појединачних класа активе.

Имовина фонда улаже се у складу са дугорочним инвестиционим хоризонтом, док је истовремено, имајући у виду конзервативну политику улагања и релативно малу волатилност приноса, прилагођен и средњорочном, па чак, у одређеним случајевима, и краткорочном инвестиционом хоризонту.

Имовина добровољног пензијског фонда не може се улагати у хартије од вредности које издаје:

1. друштво за управљање;
2. кастоди банка код које се води рачун добровољног пензијског фонда;
3. брокерско-дилерско друштво, односно овлашћена банка која за друштво за управљање обавља послове посредовања у трговању хартијама од вредности;
4. акционар друштва за управљање;
5. повезано лице са лицима из тачака од 1 до 4.

Такође, имовина фонда се не може улагати у новчане депозите код кастоди банке и код банке која је оснивач друштва за управљање фондом, односно код банке која је директно повезано лице са оснивачем тог друштва.

Инвестициони циљеви подређени су основном циљу – обезбеђивању додатних прихода као допуне државне пензије за чланове фонда. Циљеви укључују максимизацију приноса у складу са преузетим ризиком и очување вредности у евро валути. Истовремено, циљ је и остваривање приноса фонда изнад бенчмарка портфолија у периоду од 5 година. Бенчмарк портфолија сачињен је од различитих индекса/репера за сваку инвестициону категорију, при чему пондери појединачних индекса/репера репрезентују стратешку алокацију средстава фонда у периоду од 3 до 5 година. Принос бенчмарка биће усклађен за накнаду за управљање фондом тако што ће ануализован принос бенчмарка бити умањен за преовлађујући проценат обрачунате и наплаћене накнаде за управљање фондом. Тежиште инвестиционих циљева је на дугорочном инвестиционом хоризонту и у том контексту ће се посматрати и евентуална одступања приноса од истакнутих циљева у крајим периодима.

Закључак

Доскорашњи систем пензијског и инвалидског осигурања био је постављен тако да је генерисао неоправдано високе трошкове и садржао различите елементе неправедности. Текући систем финансирања не обезбеђује довољно средстава за исплату пензијских надокнада корисницима пензијског осигурања у овом фонду, тако да се сваког месеца недостајућа средства надокнађују из буџета. Претходно на-

ведени разлози највећим делом су утицали на повећање укупних издатака за пензијско осигурање који се надокнађују средствима из државног буџета, што више него довољно оправдава реформисање оваквог система пензијског и инвалидског осигурања и увођење пензијских фондова заснованих на капитализацији. Добровољно пензијско осигурање, као облик пензијског осигурања, у нашој земљи је на почецима развоја и представља додатни облик остваривања пензијских надокнада, на којем у наредном периоду треба инсистирати.

Добровољни пензијски фондови, као инвестициони фондови, од великог су значаја не само за појединца који кроз њих остварује додатне приходе у старости већ и за сваку државу, јер се средства прикупљена у пензијским фондовима инвестирају у домаћу привреду. Поред овог макроекономског ефекта, последице су дугорочне и на плану запослених грађана, јер на овај начин они кроз приватно пензијско осигурање, док су радно способни, стварају средства путем личних рачуна која ће им бити једини извор прихода у старости када не могу привређивати и стварати средства неопходна за живот.

Литература

[1] Голубовић Велизар, Финансирање пензијског и инвалидског осигурања, Економски факултет, Београд, јун 2001.

[2] Динкић др Милосинка, „Актуелни проблеми у функционисању система пензијско-инвалидског осигурања у Републици Србији”, Финансије бр. 3-4/1997, Београд, 1997.

[3] Матковић Гордана, „Реформа пензијско-инвалидског система, зборник радова”: Стратегија реформи, Центар за либерално-демократске студије, Београд, 2003.

[4] Ракоњац Антић др Т., Добровољно пензијско осигурање (актуарска и финансијска анализа), Центар за издавачку делатност Економског Факултета у Београду, Београд, 2004.

[5] Ракоњац Антић Татјана, Пензијско и здравствено осигурање, прво издање, Центар за издавачку делатност Економског факултета у Београду, Београд, 2008.

[6] Закон о добровољним пензијским фондовима и пензијским плановима („Сл. гласник РС”, бр. 85/2005 и 31/2011).

[7] <http://www.mycity.rs/Ekonomija/Dobrovoljni-penzijски-fond-za-ili-protiv.html>

[8] www.nbs.rs

[9] <http://www.penzijskifond.rs/>